

לעיני העדה

מט"ו בשבט לט"ו בניסן

לפניכם הגיליון השני של ה"גמלידעה". הבזקה חד-פעמית היא תופעה נפוצה יחסית, ויש אומרים אף פשוטה: כולם נותנים כתף כדי שמאמץ ממוקד יצליח. הוצאת גיליון שני מצריכה כבר יותר מהתלהבות רגעית. דרושה התמדה ומחויבות לרעיון. אנו שמחים שיכולנו לאתגר זה, וכך התקדמנו מהגיליון הראשון שיצא לקראת ט"ו בשבט לגיליון זה של חג ט"ו בניסן! יישר כוחם של כתבינו!

האירוע המכונן בתולדות עם ישראל הוא יציאת מצרים. שם הכל התחיל ושם נפרדו בני יעקב מהמצרים ויצאו למסלול עצמאי. מעבדות לחירות, כמו שנאמר: **וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם** וְהִיִּיתִי לְכֶם לְאֱלֹקִים ... (שמות ו', ז')

האם נוצר עם ישראל באותו לילה? ברור שלא. אפילו פרעה מכיר בכך שעבדיו הם כבר עם - וַיֹּאמֶר אֶל עֲמֹן הַנֶּה עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעַצְמוֹ מִמֶּנּוּ (שמות א', ט').

.... לָמָּה מִשָּׁה וְאַהֲרֹן תִּפְרָיְעוּ אֶת הָעָם מִמַּעֲשָׂיו לָכוּ לְסַבְּלֹתֵיכֶם (שמות ה', ד').

לא תאספון לַתַּת תִּבְּן לְעָם לְלִבָּן הַלְבָנִים ..... (שמות ה', ז'). מה, איפה, בכל זאת קרה באותו לילה? האם רק גאולה גשמית? מבחינת - הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְּלַת מִצְרַיִם וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מִעַבְדֹתָם וְגֵאֲלֹתִי אֶתְכֶם (שמות ו', ו')?

ענת שטאובר מצליחה שוב לגרות את בלוטות הטעם שלנו עם מתכונים לפתיחת הסעודה ולקיננוח. ועבדכם הנאמן מנצל את בואו של שעון הקיץ בטור "אורח ימים בימינה", כדי לחפש אחר משמעויות בריאותיות ואחרות של השעה האובדת...

אנו מזמינים כתבים חדשים, ובמיוחד צעירים, המעוניינים להביע דעה או לשתף את הציבור במאמר פרי עטם, בפרוזה או בשירה, להצטרף אלינו.

חג כשר ושמח לכל התושבים,

אלי רוזנברג

בשם מערכת ה"גמלידעה"

ראשית דעת

יצחק (צקי) שלו

אֲשֶׁר פָּסַח עַל בְּתֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּמִצְרַיִם בְּנִגְפוֹ אֶת מִצְרַיִם וְאֶת בְּתֵינֵנו
הִצִּיל ... (שמות י"ב, כ"ז).

שְׁמֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב וְעֵשִׂיתָ פֶּסַח
לָהּ אֱלֹקֶיךָ ... (דברים ט"ז, א')

וְלֹא נַעֲשֶׂה פֶּסַח כְּמִהוּ בְּיִשְׂרָאֵל מִיָּמֵינוּ
שְׁמוּאֵל הַנְּבִיא וְכָל מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל לֹא
עָשׂוּ כַּפֶּסַח אֲשֶׁר עָשָׂה יְאֹשִׁיָּהוּ
וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְכָל יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל
הַנִּמְצָא וְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם (דברי הימים
ב, ל', י"ח)

אֵין שׁוֹחֲטִין אֶת הַפֶּסַח עַל הַיְחִיד,
...אֶפְלוּ חֲבוּרָה שֶׁל מֵאָה שְׁאִין יְכוּלִין
לְאָכַל כְּזֵית, אֵין שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהוֹן
(פסחים צ"א, ע"א)

בגיליון זה צקי שלו מציג בטור "ראשית דעת" תפיסה רעננה אודות מצוות קרבן פסח. בטור "גמליאל) בן פדהצור", מופיע דו-שיח "ישראל" מאוד: ישראל עזריה מראיין את ישראל ברוקנטל ומתאר את מסעו המרתק משואה לגבורה. משה פרי ממלא אחר הציווי המקורי של הקב"ה למשה "כתוב את השירה הזאת" בטורו "חן ושכל טוב", במאמר מאלף המשווה בין מוסיקת הבוסה-נובה הדרום אמריקאית לבין החזנות היהודית. ב"דור דעה", מלכה כהן מציגה אתגרים חיוביים של הגיל השלישי, ומשתפת אותנו בזכרונות יקרים על פועלו של אביה, ז"ל.

אנו חוגגים את חג הפסח. החג אמנם מכונה גם חג החירות, חג המצות, חג האביב וכן הלאה, אך שמו פסח. מה כל כך חשוב בעניין הפסיחה על בתי בני ישראל במכת בכורות שזכה לבכורה, בהשוואה לאירוע העיקרי עצמו - יציאת מצרים? רבות מהמצוות המעשיות שבידינו הן "זכר ליציאת מצרים", משבת והמועדים דרך מצוות פטר רחם ועד היחס לגר. מדובר בעיקר

עיקרים. ההיגיון אומר כי השם "חג יציאת מצרים" יותר מתאים כאן.

קרבת פסח, שהוא תמצית מצוות החג, הוא במבט ראשון קורבן אחד מיני רבים. יש בו אמנם ייחוד רב, אך הוא עדיין לכאורה עבודת השם שמטרתה להזכיר אירוע ולא הדבר עצמו. הייתכן כי בקורבן זה עצמו ישנה חשיבות העולה על ערך היציאה? אם נתבונן בציווי קרבן פסח כפי שה' מורה למשה והאופן שבו משה מעביר את המסר לעם ישראל (שמות י"ב, שם), נמצא דבר מעניין. בציווי ה', השורש אכל מופיע 14 פעמים על פני 20 פסוקים:

בַּמִּכְסֹת נִפְשֹׁתַי: אִישׁ לְפִי אֶכְלוּ, תִּכְסֹּוּ עַל-הַפֶּה.

וְלִקְחוּ, מִן הַדָּם, וְנָתַנּוּ עַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזֹת, וְעַל-הַמִּשְׁקוֹף עַל הַבְּתִימֹת, אֲשֶׁר יֹאכְלוּ אֹתוֹ בָּהֶם.

וְאֶכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר, בְּלִילָה הַזֶּה: צְלִי-אֵשׁ וּמְצוֹת, עַל מַרְרִים יֹאכְלוּהוּ.

אֶל-תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נֶאֱמַר, וּבִשְׁל מִבֶּשֶׂל בְּמַיִם: כִּי אִם צְלִי אֵשׁ, רֹאשׁוֹ עַל-פְּרָעִיו וְעַל קִרְבוֹ.

וְכָכָה, תֹּאכְלוּ אֹתוֹ: מִתְּנִיכֶם חֲגָרִים, וְנַעֲלִיכֶם בְּרַגְלֵיכֶם וּמִקְלָכֶם בְּיַדְכֶם-

וְאֹאכְלֶתֶם אֹתוֹ בַּחֲפֹזוֹן, פֶּסַח הוּא לְה'.

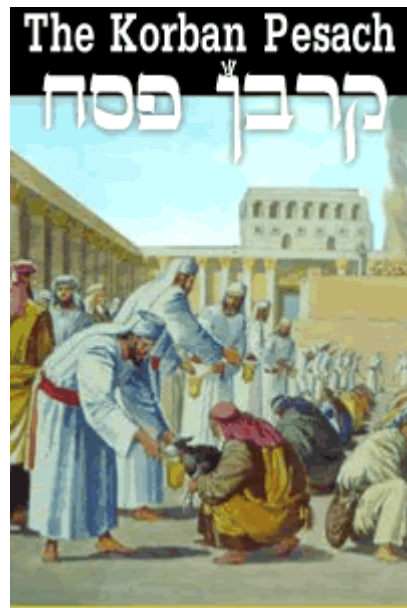
שְׁבַעַת יָמִים, מְצוֹת תֹּאכְלוּ -כִּי כָל אֶכֶל חֵמֶץ, וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל -אֲדָּ אֲשֶׁר יֹאכֵל לְכָל נֶפֶשׁ, הוּא לְבַדּוֹ יַעֲשֶׂה לָכֶם.

בְּרֵאשֹׁן, בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ, בְּעָרֵב, תֹּאכְלוּ מִצַּת

-כִּי כָל-אֶכֶל מִחֻמְצָת, וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא

כָּל מִחֻמְצָת, לֹא תֹאכְלוּ

-בְּכֹל, מוֹשְׁבֵיכֶם, תֹּאכְלוּ, מְצוֹת.

לעומת זאת, אין משה מזכיר את נושא האוכל אפילו פעם אחת בהסבריו לזקני ישראל. משה מתמקד בעניין משיחת הדם על המשקוף ופסחת המשחית על בתי בני ישראל. למרבה ההפתעה, בהמשך, בתיאור במקרא של אירועי אותו הלילה, מודגש שבני

ישראל "כן עשו" אך לא מוזכר כלל ענין הפסיחה על בתי בני ישראל במכת בכורות. זה כאילו מובן מאליו.

משה רבינו מודאג. הוא אינו בטוח שבני ישראל זכאים לגאולה. הוא מדבר עם הגבורה פנים אל פנים ואין עוד אדם לפניו ואחריו שיודע את דרכי ה' כמוהו. המשחית עומד לצאת על פני מצרים. וכי הקב"ה איננו יודע היכן בתיהם של ישראל שהוא זקוק לסימון המשקופים? משה יודע כי בני ישראל בסכנה ממשית. למשה יש על מה לסמוך. הקב"ה בכבודו ובעצמו הרי מגדיר את הסכנה הקיומית בה נמצא העם בכמה הזדמנויות אחרות - ראייתי את העם הזה, והנה עם קשה

עָרֵף הוּא: וְעַתָּה הִנֵּיחָה לִי, וְיִחַר אַפִּי בָהֶם וְאֶכְלֶם! (שמות ל"ב, ט"ו-י), כִּי לֹא אֶעֱלֶה בְּקִרְבְּךָ, כִּי עִם קִשָּׁה עָרֵף אֶתָּה פֶּן אֶכְלֶךָ בְּדֶרֶךְ! (שמות ל"ג, ב').

משה יודע שכפסע בין גאולה להשמדה של העם השקוע במ"ט שערי טומאה. הקב"ה בוחן את עם ישראל במצווה אחת בלבד, קרבן פסח, כפי שבחן את האדם הראשון במצווה אחת בלבד, דומה להפליא: וְיָצוּ ה' אֱלֹקִים עַל הָאָדָם לֵאמֹר: מִכָּל עֵץ הָגֵן, אֶכֶל תֹּאכֵל.

וּמֵעֵץ, הַדֹּעֵת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכֵל, מִמֶּנּוּ: כִּי בַיּוֹם אֶכְלֶךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת (בראשית ב', ט"ז-י"ז). אדם הראשון נכשל במצווה הבודדת והסוף ידוע, גרוש מגן עדן ואכזבת הקב"ה מאנושות יודעת טוב ורע הבוחרת תמיד ב-וְכָל-יָצָר

מִחֻשְׁבֵּת לְבוֹ, רַק רַע כָּל-הַיּוֹם. (בראשית ו', ה') המובילה להשחתת העולם כולו. לכאורה מבוקש דבר בסיסי ופשוט ביותר. אין יותר אנושי וגשמי ממנו. שליטה בעניין האוכל. לאכול כך ולא לאכול אחרת, מתוך ציווי ולא מתוך תאוה אנושית. לא מבושל, בחיפזון,

ללא חמץ, לא לשבור עצם וכו'. דברים, כביכול, קטנים וטריוויאליים. מעבר לעניין זמן, מיקום ואופן האכילה, נוסף לציווי קרבן פסח פן מוזר. עניין מריחת הדם על המשקוף. פן זה נעדר מפסח לדורות, הוא ייחודי לפסח מצרים.

בני ישראל אכן עומדים בניסיון באופן מושלם. הם מקיימים את מצות האכילה כהלכתה - פסח, מצה ומרור - ומורחים את הדם על המשקופים כאות לקיום המצווה. בכך, בזכות עמידה באותו ציווי, המשחית פוסח. פסיחה שמשמעותה היא הצלת ישראל באותו לילה ובעצם הצלת העולם כולו בעקבות כך. הקב"ה אכן לוקח את ישראל להיות לו לעם. באותו לילה זוכים כלל ישראל להתמנות לעם ה' - עם עולם. עם סגולה

בן-פדהצור

ישראל עזריה מראיין

את ישראל ברוקנטל

קבענו לשעה 10:00 בבוקר. הקפדתי להגיע בזמן, בהכירי את ישראל ברוקנטל, שהוא "יקה" ומקפיד לעמוד בזמנים. למרות זאת, ישראל אמר לי בתחילת הראיון שהוא סולח לי על כך שהגעתי כמעט 30 שניות אחרי ה"פיפסים" של חדשות השעה 10 ברדיו.

ישראל ברוקנטל הוא אחד ה"החדשים הוותיקים" ביותר בבית גמליאל. ישראל ורעייתו חנה הגיעו לבית גמליאל בשנת 1972, השנה שבה סיים ישראל את לימודיו לתואר דוקטור. לחנה

וישראל כיום 3 בנים, הגרים עם משפחותיהם בנוף איילון, בקיבוץ מירב וביישוב רתמים, ובת, דוריה אורנשטיין, הגרה עם משפחתה בבית גמליאל. בנם הבכור ירון ז"ל נפטר בגיל 21 שנים ממחלה קשה.

ד"ר ישראל ברוקנטל נמנה בין החוקרים של מכון וולקני. בין שאר תפקידיו שימש מרצה בפקולטה לחקלאות והדריך דוקטורנטים ומסטרנטים, וכן כיהן כראש המכון לחקר בעלי החיים.

באתי לביתו של ישראל לסדרת שאלות כדי לקיים ראיון, אלא שישראל לקח את השאלות, קרא אותן, ועל פי הסדר שלו מסר את סיפורו המרתק. ובכן, מי אתה ישראל ברוקנטל! ספר לנו עליך.

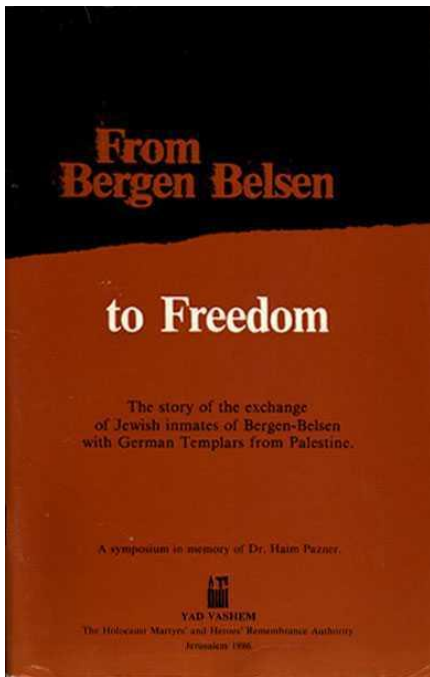
שבזכותו הקב"ה אינו מחריב את העולם שממנו כה התאכזב בעדן, בדור המבול, בדור ההפלה ובסדום. ניצחון הטוב על "רק רע" שארע בחצי הלילה ושינה את גורל העולם.

בעקבות הפסיחה ההיא, נקבע נתיב עם ישראל לדורות והתאפשרו יציאת מצרים ושאר הניסיונות והישועות לאורך אלפי שנים. שמחה גדולה ואכן עיקר החג. ה-"בעבור זה" אותו

מנחילים ב-"והגדת לבנך". לא בכדי מעצים המלך יאשיהו (639 עד ל-609 לפנה"ס) דווקא את חגיגת הפסח בעקבות ההצלה מעול אשור. מאז ועד היום, פסח נחגג על פי דקדוקי אכילה. גם מאה איש שיושבים סביב הפסח ואינם אוכלים כזית, אין המצווה מתקיימת על ידם. אין צורך למרוח דם על המשקוף. ההצלה הגדולה ההיא היא זכות אבות העומדת לנו עד לביאת המשיח.

"נולדתי ב-1938 בהולנד. הורי התחתנו בחפץ חיים ויצאו כשליחים להולנד לנהל קבוצת הכשרה ושם נולדתי. בהכשרה בהולנד היו צעירים/רות שברחו מגרמניה, והיו צריכים אישור לכך שהוכשרו לחקלאות, על מנת שיוכלו לעלות ארצה. כשהגרמנים פלשו להולנד, לקחו את אבי למחנה שבויים ואמי המשיכה בניהול ההכשרה עד סוף 1942. כאשר כינסו הגרמנים את יהודי הולנד לפני הגירוש מזרחה למחנות ההשמדה, הועברנו גם אנחנו ושרידי החניכים בהכשרה למחנה ריכוז בהולנד. אלא שהיו לנו נס. הגרמנים חיפשו ברחבי אירופה משפחות עם דרכון מנדטורי מארץ ישראל [פלשתינה], כדי להחליפן בטמפלרים גרמנים שהיו בארץ, ורצו להחזירם לגרמניה. הגרמנים מצאו 60 משפחות, נשים וילדים בלבד, ואנו ביניהן. נסענו

ברכבת שעליה שמרו חיילים גרמנים, מהולנד דרך כל אירופה, בנתיב האוריינט אקספרס, דרך תורכיה ודמשק, ומשם ברכבת העמק עד לחיפה. אבי שרד את המלחמה והצטרף אלינו בסיומה.

בסוף שנת 1942 הגיעה אמנו עם שלשה בנים לקיבוץ חפץ חיים. גדלתי בחפץ חיים, שירתי בנח"ל מוצנח מ-1956 והשתתפתי בכל מלחמות ישראל, ממבצע קדש ועד שלום הגליל.

בשנת 1960 התחתנתי עם חנה לבית שטרן. את לימודי האקדמאיים התחלתי ב-1962 באוניברסיטה העברית בפקולטה לחקלאות ברחובות. תואר דוקטור קבלתי בשנת 1972. את קיבוץ חפץ חיים עזבנו חנה ואני ב-1964, ובמשך 8 שנים התגוררנו בגבעת וושינגטון. בשנת 1972, עם סיום לימודי הדוקטורט, עברנו לבית גמליאל, ואת המשק שבו אנו גרים כיום קנינו מיוסף פרידמן.

במשק נטענו פקאנים ושסק ואלה שייעו לפרנסת המשפחה. כשהגענו למושב היו כל המתיישבים חקלאים, לא היו כבישים והיו הרבה קוצים, ואנחנו היינו מראשוני הצעירים החדשים שהגיעו לכאן. צבי ברקאי ז"ל פעל רבות על מנת להביא לכאן צעירים כדי להצעיר את האוכלוסיה במושב, וכולם דיברו על כך שהיינו אטרקציה - ש"הבן של הרב של חפץ חיים הגיע לכאן". אציין שהוותיקים ניהלו מאבק נגד כל מי שהגיע לכאן והוא בעל השכלה גבוהה, ועם זה – אותנו קיבלו פה אחד.

התנדבות

"לאורך השנים הייתי חבר בוועד המושב ובוועדות שונות מאז

שהגעתי לכאן ועד לפני כשנתיים. היום אני עדיין חבר בוועדת קליטה."

מה דעתך על השינויים בהרכב האוכלוסיה במושב?

"בנוגע להרחבה, לדעתי ההרחבה היתה מהלך חיובי מאוד וכורח המציאות, מבחינת ההרכב האנושי, הרכב הגילאים ומבחינת הפעילות החברתית והדתית המגוונת המתרחשת בבית גמליאל."

קשר בין חברים

"באופן טבעי יש חברים בגילאים השונים וצרכים תרבותיים דומים, ואלה יוצרים את "הקליקות" שלהם. יש צעירים רבים שאינני מכיר ויש הרבה שאינם מכירים אותי.

בנוגע לתרבות – ועדת התרבות צריכה לדעתי לדאוג לפעילויות הנוגעות להווי המקומי, שהמכנה המשותף שלו הוא ההווי הדתי, ולא רק למה שמתחבר לעולם הכללי.

בנוגע להתנדבות, אני חושב שיש התנדבות במושב. לדוגמה, רק לאחרונה התפטרו העורכות של דף המידע ותוך שבועיים נמצאו להן מחליפים.

מבחינה דתית, המצב היום הרבה יותר טוב ממה שהיה בעבר. המסגרת של מושב דתי פועלת באופן ראוי ויש מי שעומדים על המשמר בנושא. לפני 30-40 שנה שמעתי חברים שהטילו ספק רב בכך שהמושב ימשיך לפעול

כמושב בעל צביון דתי. והנה, המציאות הוכיחה אחרת. בהשוואה למושבים אחרים, אנחנו נחשבים להצלחה גדולה – ובמיוחד בהתיישבות הדתית.

בקשר ליצירת גאוות יחידה ויתר שיתוף פעולה בין החברים/רות - יש להשקיע בפעילויות כמו מקהלה (בעבר היתה מקהלה בניצוחה של ורדה גולדברג מניר גלים), תזמורת נוער או חזנות. יש במושב אנשים רבים מוכשרים שיכולים לרכז סביבם מבוגרים או צעירים ונוער בתחומי חזנות, קריאה בתורה, מקהלה ועוד, ולבנות צוותים של חברים מהמושב. כך מרחיבים את מעגל החזנים והקוראים בתורה ומעודדים כשרונות. הצעתי לגבאי השטיבל לארח במושב אחת לכמה זמן (למשל, כל שבת מברכין) צעיר המתמצא בניגונים החדשים, ושיסייע לשלב חזנים ומנגינות חדשות.

ככלל יש לי הרבה דברים טובים לומר על המושב שלנו – אבל גם קצת ביקורת, שאותה נשמור להזדמנות אחרת.

בשעה 0200 בלילה שבין יום חמישי לשישי של חול המועד פסח הזזנו את השעונים שעה אחת קדימה כדי לעבור ל"שעון קיץ". כך נישאר עד 6.10.13, עשרה ימים לאחר שמחת תורה, עת נחזור ל"שעון חורף". מניין צץ הרעיון להזיז את השעון? אלו יתרונות גלומים במעבר הזה בכלל, ובמיוחד בתחום הבריאות? ושמה רצוי דווקא שיקיץ הקץ על שעון הקיץ...?

בשנת 1895 הציע חוקר חרקים ואסטרונום ניו-זילנדי, גורגי וורנון הדסון (בתמונה), להנהיג שעון קיץ. הוא התלהב מהרעיון כי הוא עבד במשמרות והיה בידו זמן פנוי במשך שעות האור. בנוסף, הוא הגיע למסקנה שתוספת שעות אור בערב ע"י הנהגת שעון קיץ עשויה להוסיף לו זמן לציד חרקים לאוסף שלו.

הרעיון יושם לראשונה בימי הצנע/הידוק החגורה הלאומיים

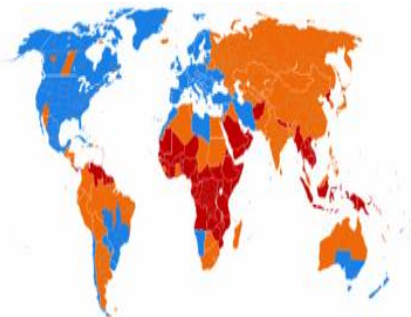
במלחמת העולם הראשונה, והתרחב בתחילת שנות ה-70 של המאה הקודמת, בעת המחסור בנפט הערבי לאחר מלחמת יום הכיפורים. אגב, באזור קו המשווה או בקרבת הקטבים, אין יתרון להפעלת שעון קיץ עקב אורך יום קבוע יחסית בקו המשווה, ושינויים קיצוניים

המאפילים על שינויי שעון הקיץ בקטבים.

המעבר לשעון הקיץ מתקיים ע"י העברת השעון קדימה בשעה, וההיפך בחזרה לשעון החורף (באנגלית קל לזכור את כיווני שינוי השעון לפי העונה עקב המשמעות הכפולה של שמות העונות, אביב-spring וסתיו-fall : באביב מתקיים *spring forward* ובסתיו *fall back*). כך נהנים בקיץ משעת אור נוספת על חשבון שעת חשיכה נוספת בבוקר. החל מהשנה מיושם "חוק שעון קיץ" חדש, הקובע שתקופת שעון הקיץ תתחיל ביום השישי שלפני יום ראשון האחרון בחודש מרס בשעה 02:00,

ותימשך עד יום ראשון הראשון שלאחר יום 1 באוקטובר בשעה 02:00. עקב תנודות הלוח הלועזי לעומת ימות השבוע, מדובר בתקופה שבין 191-198

ימים. תקופה זו ארוכה משהייתה בעבר, אך עדיין קצרה ביחס למדינות האיחוד האירופי (10.31-28.3 = 218 ימים) או של צפון אמריקה (-14.3-7.11 = 239 ימים).

התפוצה של שעון קיץ עולם

שעון קיץ מונהג
שעון קיץ הונהג בעבר
לא הונהג שעון קיץ מעולם

במיוחד בולטת הקדמת החזרה לשעון החורף אצלנו לעומת מדינות אחרות. היא נובעת מהחשש לאיחור בזמני תפילת שחרית בכלל, וסליחות חודש אלול בפרט. בשנת 2013 זמני הנץ החמה בכניסה וביציאה מזמן קיץ יהיו 06:32 (29.3) ו-06:36 (6.10), זמנים סבירים למדי. עקב חלות החגים השנה מוקדם מאוד יחסית לשנה האזרחית, זכינו לסדר פסח לפני כניסת שעון הקיץ, כיאה לשאיפה "והגדת לבנדך". אלא שבעשור הקרוב זה יקרה רק עוד פעמיים (ב-2016 וב-2021). לעומת זאת, יום כיפור יתחיל ויסיים מוקדם (כפי שהתרגלנו בעבר) רק 3 פעמים ב-10 השנים הקרובות.

הטענות העיקריות בעד המעבר לשעון קיץ כוללות את אלה:

- תוספת שעות אור אחר שעות העבודה/הלימודים לפעילויות פנאי;
  - חיסכון בהוצאות חשמל בשעות הערב;
  - הפחתה בתאונות דרכים.
- מנגד, יש הטוענים שרב הנזק בשעון הקיץ על התועלת. מדובר בעוסקים במקצועות המתרכזים בשעות החשיכה, למשל חלק מעסקי הבידור ובעלי מקצוע כגון אסטרונומים, וגם להיפך, אלה הפעילים השכם בבוקר כמו נהגי תחבורה ציבורית או חקלאים. קבוצה זו עשויה לכלול גם הורים לילדים צעירים שהאור מפריע להשכיבם בערב, ומנגד, היעדר אור בבוקר מקשה על השכמתם.

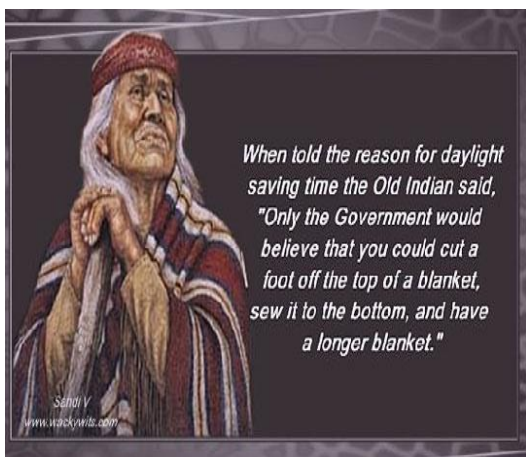
© Original Artist
Reproduction rights obtainable from
www.CartoonStock.com

"Work begins here every night at sundown, Schneebart – never mind Daylight Savings time!"

קיצ, נמצא שתלמידים מבוגרים יותר ואלו שהיו טיפוסי לילה התקשו יותר בהסתגלות והיו ישנוניים יותר עד שחלפו שבועיים. יש גם עדויות משוודיה ומארה"ב לעלייה מסוימת בהתקפי לב בשבוע שלאחר המעבר לשעון קיץ.

מה המסקנה מכל הדיון הנ"ל? כנראה ששעון הקיץ מקנה יתרון בשעות הפנאי לחלק מהאוכלוסייה, אך גם יתכן שחכמת האינדיאני הזקן צריכה להנחות אותנו:

השפעת המעבר בין שעון חורף לשעון קיץ נבחנה גם בתחום הבטיחות בעבודה. בנושא זה אין תוצאות חד-משמעיות: בפינלנד ובקנדה לא נמצא קשר בין המעבר לשעון קיץ לבין שיעור התאונות בעבודה. לעומת זאת, מחקר אמריקאי מצא עלייה בשיעור התאונות בקרב כורים בימים שלאחר המעבר.

השפעת שעון הקיץ על הבטיחות בדרכים מעודדת יותר: נתונים מארה"ב מראים ירידה של מעל אחוז במספר ההרוגים בתאונות דרכים בתקופת שעון הקיץ לעומת שעון החורף, כנראה עקב התאורה המשופרת בקיץ.

ומה לגבי ההשפעה על הבריאות? סביר להניח שהימצאות שעות אור מרובות יותר אחר הצהריים עשויה לעודד ביצוע פעילות גופנית. אך לפני שמאמצים הנחה זו, חשוב לצטט מחקר אוסטרלי משנת 2010 שמצא שהמעבר אמנם גרם לשינוי בתזמון ביצוע הפעילות, אך בסך הכול, משתתפי המחקר היו פחות פעילים בתקופת שעון הקיץ. תוספת שעות אור גם מעודדת ייצור ויטמין D

בעור עקב חשיפה רבה יותר לקרני השמש. מאידך, חשיפה רבה מדי לקרני השמש (ובמיוחד כשנוצרות כוויות שמש בילדים ובבני נוער) עלולה להזיק לעור ולחולל סרטן, חלילה.

כפי שהוזכר בנושא הבטיחות, גם בנושאי בריאות יש השפעה לתקופת המעבר לשעון הקיץ. כשבדקו

ישנוניות בקרב תלמידים בשבועיים לאחר המעבר לשעון

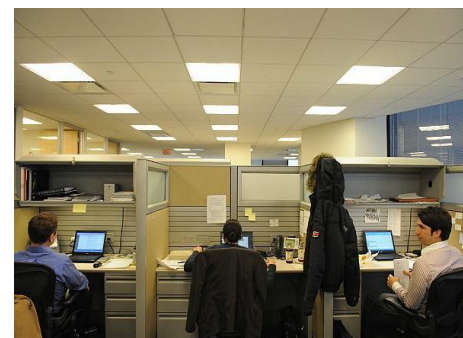
בסקר שנערך באפריל 2011 בקרב 512 אנשים, נמצא כי 50% תמכו בהארכת תקופת שעון הקיץ, 33% תמכו בהקפאת המצב כמו שהוא, ורק 13% ביקשו לקצרו. בקרב דתיים שאינם חרדים, 42% תמכו בהארכה, 30% ביקשו להשאיר את המצב ורק 21% ביקשו לקצר את התקופה.

אשר לחיסכון בחשמל, מחקר ישראלי מהטכניון משנת 1995 קבע כי הפעלת שעון הקיץ הביאה לחיסכון קבוע של 0.7% בכל שנה בצריכת החשמל של כלל המשק. לעומת זאת, מחקרים בינ"ל שונים הגיעו למסקנות מנוגדות. בחלק אמנם תועד חיסכון בתאורה, אך מנגד, עלויות הקירור בשעות הצהריים דווקא עלו.

מחקר עדכני מסינגפור בדק את השפעת המעבר משעון חורף לשעון קיץ. במעבר זה מאבדים שעת שינה עקב הזזת השעון קדימה (ולחיפך במעבר לשעון חורף). יתכן שהתופעה גורמת לישנוניות. המחקר הסינגפורי

הדגים את תופעת ה-

cyberloafing (ביטול זמן בשיטוט במחשב) בתקופת ההסתגלות הסמוכה למעבר לשעון קיץ.

בוסה-נובה, חזנות, קרשצ'נדו ומה שביניהם

משה פרי

בשנות ה-50/60 של המאה הקודמת, התפתח בברזיל סגנון מוסיקלי ייחודי Bossa Nova. זה התחיל בעיקר כסגנון יצירה ייחודי של איש אחד – גאון מוסיקלי בשם אנטוניו-קרלוס-גיובים ועד מהרה כבש את עולם המוסיקה בברזיל ולאחר מכן באמריקה ובעולם כולו. כשמוסיקולוגים העמיקו ונחשפו למיוחד שבסגנון זה, התדהמה ותחושת הפלא נבעו בעיקר מתכונה אחת ייחודית של הסגנון: מוסיקת הבוסה-נובה היא "שטוחה" לחלוטין מבחינת הדינמיקה. כלומר, בכל שיר, בכל יצירה, אין ולו רגע אחד של שינוי בעוצמה. הכל מבוצע בעוצמה שקטה בינונית קבועה מתחילה ועד סוף. הכל ללא קורטוב של קרשצ'נדו (הגברה הדרגתית בעוצמת המוסיקה). והפלא הוא: אם כך, איך אפשר להסביר את הקסם שבמוסיקה זו? איך אפשר להסביר את העובדה שאינך משתעמם לרגע? דורות גדלו על חינוך מוסיקלי המקדש את הביטוי הרגשי במוסיקה ע"י הגברת העוצמה, גובה הצלילים או המהירות במקומות הנכונים (בדרך כלל שלושת התכונות מופיעות יחדיו). ברגיל, מקובל שכדי שהמוסיקה תהיה מעניינת חייב להתפתח מה

שנקרא buildup, כלומר, העצמת המאפיינים המוסיקליים הנ"ל

בהתאמה לעיתוי שבו נכון לבטא שיא רגשי.

והנה, מוסיקה שקטה המתעלמת לחלוטין מן העצות הנ"ל ולמרות זאת קשה (בלתי אפשרי...☺) שלא להישבות בקסמיה. מסתבר שהשילוב המיוחד של המבנה הריתמי, קצב השינוי ההרמוני, המלודיה העשירה בכרומטיקה (צלילים זרים לסולם), כל אלה מקנים למוסיקה זו אופי קסום ומושך שעושה חשק להמשיך ולהקשיב עוד ועוד.

(מן השירים המפורסמים בסגנון:

הנערה מאיפנמה – Garota De

Ipanema, זייפן – Desafinado ועוד).

פתחנו בכד, נמשיך בחבית.

מוסיקת הבוסה-נובה היא רקע

אידיאלי להבלטת הניגוד:

בהקשר הנ"ל של הדינמיקה

במוסיקה, סגנון המוסיקה של החזנות

הוא ממש, אבל ממש, האנטי-תזה.

אין יצירת חזנות קלאסית שניתן

לבצע ללא גיוון למכביר של עוצמת

השירה. אין קטע חזנות "אמיתי" ללא

buildup משמעותי. אגב, כמוכן – יש.

אך במקרים כאלה מובטחת לקהל

שקיעה מהירה בנמנום ושינה מתוקים). להבהרת הדברים, להלן טבלת השוואה של שני הסגנונות:

חזנות	Bossa Nova
רובאטו (ביצוע בקצב משתנה וחופשי לפי ראות עיני המבצע)	מחזוריות ריתמית קבועה לאורך כל היצירה
חלק גדול מן היצירה בעל אופי רציטיבי (חסר קצב לחלוטין – כביכול סגנון דיבורי)	גיוון הרמוני רב עם קצב שינוי קבוע
שימוש מועט בצלילים מחוץ לסולם המרכזי של היצירה	מלודיה עשירה בכרומטיקה (צלילים מחוץ לסולם) (המלודיה מעניינת כשלעצמה, אינה זקוקה לביטוי נוסף)...
שימוש רב בשינויי עוצמה להעשרת הביטוי הרגשי	שקט ושלווה מתחילה ועד סוף
בדרך כלל תכלול היצירה קטע התפתחות שבו תגיע היצירה לשיא בעוצמה, בגבהים ובביטוי הרגשי. (נכון גם לגבי חזנות מזרח-אירופית וגם לגבי חזנות מזרחית. זהו ה"מוואל" בחזנות המזרחית)	מבנה סולידי ורגוע

במבט בטבלה הנ"ל ניכר בבירור על שום מה נדרש גיוון בדינמיקה במוסיקת החזנות. התכונות האחרות של סגנון זה הן לכאורה

תכונות מכבידות! כלומר, כדי ליצור עניין בסגנון מוסיקלי זה, חייבת להתקיים התפתחות מעניינת בדינמיקה. המלוודיה עצמה עלולה לעתים להתגלות כמשעממת וחסרת תוכן. הגדולה של החזן המבצע היא יכולתו לצקת תוכן ורגש במוסיקה שהיא לכשעצמה כביכול "יבשה"! ואם תרצו, זהו בדיוק הסגנון המתאים לביטוי של טקסט התפילה! תפילה בלא כוונה כגוף בלא נשמה! האחריות כולה מוטלת על המבצע, שאמור לבטא באומנות את כוונת המלים! האומנות שבחזנות מתבטאת ביכולת "ללוש" את המשפט המוסיקלי כך שגם ברזולוציה המיקרוסקופית (כוונתי: בין ההברות המרכיבות את המלים או בין מילה למילה) יהיה ביטוי של רגש. ביטוי זה יוצא לאור בעיקר באמצעות משחקי דינמיקה – שינויי עוצמה.

והנה הגענו לנקודה הרגישה: עד כה אמרנו ודייקנו – שינויי עוצמה.

מחקרים בפסיכו-אקוסטיקה מראים שתחושת הצליל מושפעת לאו דווקא מן העוצמה האבסולוטית של הצליל אלא מן השינוי היחסי בעוצמה. כלומר, כשמבצע המוסיקה מעוניין באפקט של הביטוי הרגשי, הוא אינו חייב להציב לעצמו יעד של

עוצמה מסויימת. מה שכן חשוב הוא לבנות מלכתחילה את המשפט או הקטע המוסיקליים כך שיהיה מרחב אפשרי של שינוי.

דוגמא פשוטה בתכלית להבהרת העניין:

משפט מוסיקלי פשוט ביותר המכיל חמישה צלילים יפים לכל נפש: דו-רה-מי-פה-סול (הקורא מוזמן לפזם לעצמו).

קטע חזנות מוכר של "נתנה תוקף" פותח במילה אמת (כי אתה הוא דיין וכו'). המילה אמת חוזרת על עצמה שלוש פעמים בהכרזה הולכת וגוברת (קרשצ'נדו) עם הצלילים דו-רה-מי-פה-סול. החוכמה היא לפתוח בעוצמה נמוכה, אולי נמוכה מאד, בצליל הראשון ולהגביר באופן הדרגתי. אף אם העוצמה הסופית של התו החמישי (סול) לא תהיה גבוהה מאד מבחינה אבסולוטית, חזן אמון יוכל ליצור את התחושה של הרעדת אמות הספים! לעומת זאת, אם כבר בהתחלה (דו) העוצמה תהיה גבוהה, הגברת הצלילים הבאים עלולה ליצור תחושה של צעקה גרונית ואפילו אם העוצמה הסופית תהיה חזקה מאד, מצוי מאד

שבאוזני הקהל יישמעו הצלילים כצווחה מכוערת...

לצערנו, עולם החזנות סובל מנטייה נפוצה למדי אצל חזנים לגלוש מהר מידי לעוצמות הגבוהות. באופן כזה

חזן מאבד את היכולת לביטוי אומנותי, הגיוון בדינמיקה שכה נדרש בסגנון החזנות אינו מבוצע כראוי ולכן אינו מייצר את האפקט המצופה.

(דבר עצוב נוסף הוא שלעתים עומס היתר הקבוע שהוא מעמיס על מיתרי הקול גורם למרבה הצער לקיצור הקריירה המקצועית שלו!... יש לא מעט מקרים של חזנים הנאלצים

לקבל תמיכה רפואית שוטפת של רופאי א"ג).

מה מריץ אותם כפרפרים אל האש לעבר fortississimo (עוצמה גבוהה מאד) ה"קדוש"??

משום מה יש באוויר או באוירה של עולם החזנות תחרות סמויה – של מי יותר חזק. זוהי שאיפה שגויה מאד. היא מזכירה מעט את התופעה המוכרת בעולם המוסיקה הכללית בשם loudness war (למעוניינים בהרחבה: גוגל...)

יש כמה סיבות אפשריות לכך שהנגע הנ"ל פושה דווקא בעולם החזנות, לא כאן המקום להאריך. על כל פנים, אני מאמין שהקהל משפיע. ולכן טוב להעלות את כל הנאמר לעיל לסף המודעות. אם הקהל יישאף להאזין לחזנות איכותית, ויידע להעריך את אומנות הביטוי של החזן באמצעות דינמיקה, אותה ולא את הדציבלים... בסופו של דבר הפידבק יגיע אל המבצע...

הגיל השלישי

מלכה כהן

"בן ששים לזקנה
בן שבעים לשׂיבה
בן שמונים לגבורה
בן תשעים לשוח..."
(אבות ב' כ"א)

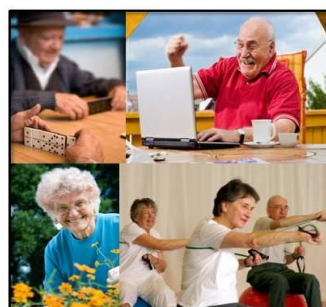
היום, כאשר תוחלת החיים התארכה, אנו מביטים בחיך על הקביעה "בן ששים לזקנה", שהרי כולם עוד בשיא הפעילות המבורכת, אם כי כבר לא באמצע המירוץ של החיים. מה מאפיין את הגיל השלישי? יציאה ממעגל העבודה הסדיר. לעתים קרובות האדם נמצא כבר בפנסיה, ומתחיל מעגל חיים חדש. נדרשת ממנו החלטה לפעילות אחרת, לדאוג לעצמו לסדר יום חדש. אין זה כבר סדר היום שרובו עבודה ומיעוטו פנאי לעיסוקים אחרים. לוח הזמנים

השתנה – הרבה פנאי, ויש להחליט מה לעשות בו. זה הזמן למלא את הפנאי בתוכן ובמשמעות. לשמחתנו, מדינת ישראל מלאה הצעות פעילות לקשיש. קיימים מרכזי יום מלאי פעילות – כמו במועצה שלנו, ובהרבה מועצות אחרות. יש אפשרות של מעבר ל"דיור מוגן" – המאפשרת הימצאות במסגרת נעימה אך עצמאית, היכרות עם חברה חדשה ומגוון פעילויות מבוקר עד ערב. או – הישארות במקום המגורים הקיים, וקבלת עזרה ותמיכה לפי הצורך על ידי "קהילה תומכת".

הימצאות במסגרת חברתית חשובה מאוד בגיל הזה. לכן רבים משתייכים לחוגים שונים של מטיילים, או הרצאות, המביאים ממד חדש לחיים. ממש התעוררות מחודשת. במועצה שלנו קיים "כולל יום ששי" בישיבת כרם דיבנה. כנאמר: "מרבה תורה – מרבה חיים" (אבות ב', ז'); "כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים" (משלי ט', י"א).

אחת ה"סכנות" בגיל השלישי היא הבדידות. עכשיו דווקא צריכים את המשפחה הקרובה, שתעטוף ותתייחס אל זוג "הזקנים", גם אם כולם בשיא המירוץ לקריירה, לפרנסה ולהנאה, בחברת הצעירים בגילם. "הדרך יפה עד מאוד – אמר הנער הדרך קשה עד מאוד – אמר העלם הדרך ארכה עד מאוד – אמר הגבר ישב הזקן לנוח בצד הדרך" (לאה גולדברג)

והוא מביט בחיך על כל הדרך שעשה. זה הזמן ליהנות מן המשפחה שבה השקיע כל חייו. אני מתכוונת ל"זקנים" אשר דעתם צלולה ותפקודם תקין. ישנם כאלו המתחילים קריירה חדשה בגיל זה, כמו הסבתא שהשתתפה שנים רבות בשיעורי ציור בסטודיו בתל אביב, ובגיל 90 נערכה התערוכה השלישית של יצירותיה במוזיאון בפתח תקווה. תערוכה שנקראה: "פריחה מאוחרת – יצירות שמן על בד".

דוגמה קרובה יותר אתן מאבי-מורי, יוסף חיים ז"ל. בגיל 70 התחיל ללוות מסעות לפולין כ"איש עדות". עד אז לא הסכים לחזור לפולין. כל השנים הקודמות הרצה בבתי ספר ובמחנות צבא, כחלק מלימוד נושא השואה. בתקופה ההיא נוצר בארץ רצון לשמוע על התקופה הנוראה הזו.

בשנת 1988 הזמין אותו מנהל האולפנית בטבריה, הרב ד"ר אברהם ליפשיץ, המתגורר בחיספין, להצטרף למסע לפולין שערכו בנות בית הספר. סגנית המנהל, גב' ברכה תור, נרתמה בעוז לשכנוע אבי. הפעם הוא השיב בחיוב, והסביר: "אני רוצה לראות את החורבן, כדי להעריך עוד יותר את התקומה".

מאז אותו המסע הראשון השתתף בעוד 108 מסעות לפולין. "הדגשים שאני שם במסעות ובחיים בכלל, הם האמונה והקשר לארץ ישראל. ההודיה לה' ששמרני בדרכי, והביאני לראות בטוב הארץ הקדושה. ללא האמונה ואורח החיים הדתי הייתי נשאר בגיהנום של השואה. אני מעביר את המסר של קדושת החיים, ושל הכוח הנפשי הרב הטמון באדם. את האופטימיות שמלווה אותי כל החיים. זכיתי להקים משפחה בארץ ולראות נכדים ונינים, שזו הברכה האמיתית".

אנחנו במשפחה הרמנו גבה לתחילתה של "קריירה" זו, אשר גזלה ממנו כוחות רבים, אבל היא נתנה לו שליחות וטעם חדש בחייו. נתנה לו "שם". כמו שנאמר: "קנה שם טוב – קנה לעצמו" (אבות ב').

אופן ההכנה:

להרתיח בסיר את המים, השמן והתבלינים. כשהמים רותחים, מכבים ומוסיפים קמח מצה. מערבבים.

בקערה מקציפים ביצים בשלמותן מסי דקות, ומוסיפים את תערובת השמן, קמח המצה והתבלינים.

בסיר גדול מרתיחים הרבה מים עם אבקת מרק עוף. יוצרים עיגולים מהתערובת, וכשהמים רותחים מנמיכים את האש, מכניסים את הכדורים לסיר ומגבירים את האש. מבשלים 20 דקות בערך כשהסיר מכוסה חלקית.

עוגת קרם וניל

עוגה קלה להכנה, טעימה, ויתרונה הגדול הוא שהיא ללא קמח בכלל.

חומרים: 5 ביצים, 1 אינסטנט שוקו
אופן ההכנה: מקציפים 5 חלבונים, כשהקצף קשה מוסיפים לאט אינסטנט וחלמונים. אופים כ-15 דקות בחום בינוני. מוציאים מהתנור ובינתיים מכינים את הקרם: 1 שמנת מתוקה, 1 כוס חלב, 1½ אינסטנט וניל. מקציפים ומורחים מעל הבצק. לעיטור אפשר להמיס שוקולד עם מרגרינה וסוכר ולשפוך מעל. לעצלנים שבינינו - אפשר להשתמש בבקבוק של סירופ שוקולד, ולקשט למעלה לפי הדמיון.

בתאבון וחג פסח כשר

מתכונים לחג

ענת שטאובר

קניידלך

איך אפשר לחגוג את הפסח ללא אכילת קניידלך? זהו אחד המאכלים המזוהים ביותר עם החג אצל עדות אשכנז בשנים

האחרונות הוא נכנס גם למטבח של אחינו הספרדים, רק ששם שידרגו אותו ומקניידל פשוט ומשעמם הוא הפך למשהו אחר לגמרי, וזאת הודות למילויים מעניינים ומפתיעים כמו שזיפים או ממרחים שונים. להלן מרשם קל פשוט וטעים.

חומרים:

3.5 כוסות קמח מצה

3 כוסות מים

1 כוס שמן

מלח, פלפל שחור, זנגוויל

6 ביצים שלמות

אבקת מרק עוף

השם שקנה לעצמו הוא הטוב מכולם. המעניין הוא הקשר המיוחד שיצר אבי עם בני הנוער ועם החיילים. קשר זה לא נגמר עם תום המסע, אלא נמשך ונמשך באמצעות מכתבים וביקורים בשבתות בבית הורי אשר בחיספין. הזמנות לחתונות שלכולן הגיעו הוריי, ואף הביאו מתנה לכל זוג - כלי לדבש מכסף טהור, בתוספת ברכה לחיים מתוקים.

ההסתכלות על החיים בגיל השלישי היא שונה. בגיל הצעיר אנו אומרים: "יום רודף יום ולילה רודף לילה. ... הלוא אין חדש תחת השמש". בגיל המבוגר הכל נראה אחרת, ואצטט מתוך שירה המקסים של **לאה גולדברג**, "שירי סוף הדרך":

"והנה אתה בא בימים, זקנת ושבתי, וימך ספורים ויקר מניינם שבעתיים ותדע: כל יום - אחרון תחת השמש ותדע: חדש כל יום תחת השמש."

אני תקווה שנדע כולנו ליהנות ולנצל בטוב את ימי הגיל השלישי, שהרי "בישישים חכמה, ואורך ימים תבונה" (איוב י"ב, י"ב).

יהי רצון שישמע ה' את תפילתנו "אל תשליכנו לעת זקנה, ורוח קדשך אל תקח ממנו". אז נזכה ל"עוד ינובון בשיבה, דשנים ורעננים יהיו".

צקי (יצחק) שלו

יהודי מבוגר מגבעת שמואל מתקשר לבן שלו שחי בניו יורק ואומר לו: "חיים, אני מצטער להרוס לך את היום. אבל אני חייב לספר לך שאני ואמא שלך מתגרשים. 45 שנה של סבל זה מספיק!"

"אבא, על מה אתה מדבר?!"

צועק לו הבן בחזרה מהעבר השני. "אנחנו לא יכולים לסבול אחד את השני יותר", האבא עונה.

"נמאס לנו אחד מהשני ונמאס לי לדבר על זה אז תתקשר לאחותך שבשיקגו ותספר לה", והוא מנתק את הטלפון. מיד מתקשר חיים בבהלה לאחותו, והיא מתפוצצת בטלפון: "נראה להם שהם מתגרשים!" היא צועקת, "אני אטפל בזה!" היא מתקשרת לאביה מיד וצועקת עליו: "אתה לא מתגרש! אל תעשה שום דבר עד שאני מגיעה לשם! אני מתקשרת עכשיו לחיים ושנינו נהיה אצלכם עוד השבוע! עד אז אתם לא עושים כלום. הבנת אותי?" ומנתקת.

האבא סוגר את הטלפון ומסתובב לאשתו: "בסדר", הוא אומר, "הילדים באים לפסח והם משלמים על הטיסות שלהם".

דברים שקורים רק בפסח:

- רק בערב פסח דוכני הפלאפל עם תעודת הכשר דופקים קופה של שנה שלמה.
- רק בערב פסח מוכרים את המדינה לערבים. בשאר השנה מנסים לתת להם אותה בחינם.
- רק בערב פסח פייסבוק משמש בעיקר לביורר "איפה אתם בליל הסדר?".
- רק בשבועיים שלפני פסח הופכים ביסלי, עוגיות, ופלים, שקיות גדולות של שקדי מרק ושש פיתות ביום להיות מרכיבים חיוניים בהתפתחות התקינה של הילד.
- רק בערב פסח זוכה סט התלמוד מהבר-מצווה להיפתח למספר שניות, לצורך ניעור בלבד כמובן.
- רק בערב פסח מנקים מעל הארונות במטבח ומאחורי התנור (בשאר השנה פשוט אין שם לכלוך).
- רק בערב פסח, אחרי שהבעל עוזר קצת לנקות הוא אוכל סוף סוף בצלחת בלי לעשות פירורים...
- רק בפסח עוגיות קוקוס נחשבות אוכל.
- רק בפסח מתעניינים ברצינות איך נראית קנולה.
- רק בפסח אדם שפוי מנסה למרוח אבוקדו על משטח שביר.
- רק בפסח מישהו שאוכל לידך בוטנים, מגרה אותך.
- רק בפסח הנהלת קולגייט העולמית לא מבינה למה הצריכה של מברשות השיניים בישראל עלתה ב-350%.

- רק בליל הסדר כולם קוראים כל שנה "לשנה הבאה בירושלים" אבל יודעים שבשנה הבאה, ימות העולם, הם אצל ההורים שלה בגבעת שמואל.

- רק בליל הסדר גניבה וסחיטה נהוגים בהקשר חיובי גם במשפחות שלא קוראים להם דרעי או אלפרון.

- רק בליל הסדר אפשר לספר (שוב) את הבדיחה על טבילת הביצים במי מלח מבלי להיחשב לגס רוח.

- רק בליל הסדר מותר להכניס אצבעות לכוס השתייה, לטפטף על המפה ולא להיחשב ברבריים.

- רק בליל הסדר כל הגברים מרגישים בשמיים כשמביאים להם את הנטלה לשולחן. הם נוחתים בעת שטיפת הכלים אחרי האפיקומן.

יהודי כשר (לפסח)

ולטר גאלר היה יהודי שחי לפני כמאה שנים עם אשתו הכושית בעירת ספר נטולת יהודים במדינת נמיביה שבאפריקה. עם פטירתו, חשבה אשתו הנאמנה לעטר את מצבתו בסמל יהודי. גזרה את הסמל היחיד שהכירה בעברית: זה שהתנוסס בקדמת בקבוק היין הכשר, ומסרה אותו לסתת המקומי, אשר חרט "כשר לפסח" הפוך על קברו...

